

Zeevogelwaarnemingen op de Noordzee vanaf een zeilschip

Michiel Versluys

Zwevende Jan van Gent.

Foto: Piet Munsterman.

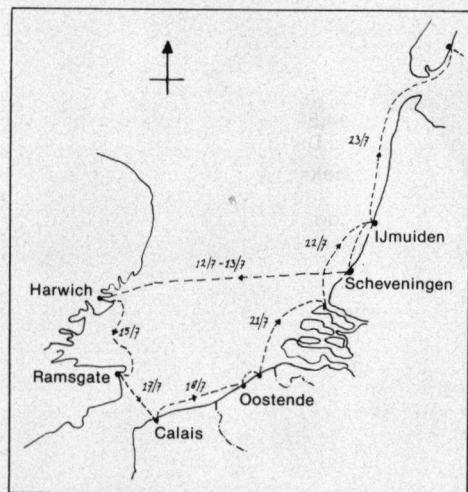
Inleiding

Van 11 juli tot 24 juli 1978 maakte ik met een zeiljacht een tocht langs de kusten in het zuidelijke deel van de Noordzee. Figuur 1 laat de route zien zoals die gevaren werd.

Het waarnemen van vogels vanaf een varende klein zeilschip heeft enkele opvallende kanten. Het eerste dat steeds weer opvalt is de geringe angst die de vogels hebben voor het langsvarende schip. Misschien komt dat door het vrijwel geluidloze voortbewegen van het schip door het water. Vaak zelfs lijkt een zeilschip de nieuwsgierigheid van de vogels te wekken want meer dan eens zag ik meeuwen, sterns, jagers of stormvogels in een vrij rechte lijn naar het schip vliegen.

Bij het schip aangekomen verlegden ze dan duidelijk hun koers, vaak nadat ze even hadden 'rondgekeken'. Zijn de vertrouwelijkheid en de nieuwsgierigheid van de vogels

Figuur 1: De beschreven vaarroute.

In het voordeel van de waarnemingen, duidelijk nadelig zijn twee andere facetten van de zeilschipwaarnemingen: namelijk de constante bewegingen van het schip en de geringe ooghoogte van de waarnemer. Een zeilschip op zee is altijd in beweging, ook al staat er weinig wind. Bij toenemende wind en zeegang komt al vrij snel het ogenblik waarop het niet meer lukt om een waargenomen vogel in het gezichtsveld van de kijker te krijgen of te houden. Ik gebruikte een 7x50 en een 10x50 kijker. Ook de geringe ooghoogte van de waarnemer beïnvloedt het waarnemen nadelig. Hoe lager de stand- of zitplaats is, hoe kleiner het gezichtsveld zal zijn. Staand op het dek van de boot schatte ik mijn ooghoogte op 2,5 meter. Echter, alleen in rustige omstandigheden kan in die houding door een kijker gekeken worden.

Zijn de scheepsbewegingen te groot en te onstuimig dan blijft waarnemen met het blote oog over. Gelukkig waren wind- en zeecondities tijdens onze tocht van dien aard dat ze het kijken naar vogels niet zeer

nadelig beïnvloedden. Het zicht was over het algemeen goed. De windkracht was gemiddeld tussen 2 en 4 Beaufort, alleen langs de Belgische kust werd met 5 tot 6 Bft. uit westelijke richtingen gevaren.

De Nederlandse kust, de oversteek en de Engelse kust

Op 11 juli werden langs onze kust Kok-, Storm- en Zilvermeeuwen gezien en zowel voor IJmuiden als voor Scheveningen waren onvolwassen Grote Mantelmeeuwen in opvallend groot aantal aanwezig.

Grote Sterns werden regelmatig gezien en vooral gehoord. De 12e juli werd vanuit Scheveningen koers gezet op het lichtschip Outer-Gabbard voor de Engelse kust. De eerste uren waren nog veel meeuwen en Grote Sterns te zien, maar naarmate we verder van de Nederlandse kust kwamen werden deze kleiner in aantal. Het beeld midden op zee werd bepaald door Drieteenmeeuw en Noordse Stormvogel. Van de eerste soort zag ik vooral vogels in volwassen kleeid. Slechts één keer vloog een Jan van Gent langs.

Interessant was het voorkomen van Kleine Jagers die verschillende keren fraaie staaltjes luchtacrobatiek lieten zien als ze achter Drieteenmeeuwen aanjoegen.

Ik vroeg me af of deze jagers onvolwassen vogels waren of misschien dieren met een onderbroken broedcyclus. Af en toe verscheen ver weg een langsvliegende meeuw en verder was het vrij rustig. Op naar schatting 30 kilometer uit de Engelse kust werd

het meeuwenvolk weer talrijker. Met name Kleine Mantelmeeuw en Kokmeeuw waren aanwezig. De eerst genoemde soort broedt op één plaats in Suffolk (Tuck & Heinzel 1978). De laatste soort broedt daar in de omgeving op een groot aantal plaatsen. Met de kust in zicht werd een enkele Jan van Gent en een Zeekoet gezien en bovendien een groot aantal Visdieven.

Boven de bij laag water drooggevalen zand en slikplaten nabij Harwich zag ik verschillende Dwergsterns foerageren. Ook deze soort broedt daar in Suffolk en Essex. Bij Harwich en aan de slibrijke oevers van River Orwell was een typische wadfauna te zien: Bergeenden met jongen, Scholeksters, Tureluurs, Aalscholvers (w.o. juveniele vogels), Bonte Strandlopers, Visdieven en diverse meeuwensoorten.

De 'Naze', een zout-kreken-gebied nabij Harwich, had ook een enigszins Nederlands aandoende vogelbevolking. Aan de zeezijde waren Dwergstern, Grote Stern en Visdief te zien die daar druk aan het voedselzoeken waren. Kievit, Wulp, Tureluur, Bonte Strandloper en meeuwen in verschillende soorten waren daar verder aanwezig.

Een voor Nederlanders niet zo bekend beeld was de waarneming van een aantal zingende Grauwe Gorzen in de velden landinwaarts.

Op de drooggevalen zandbanken in de Thames-monding, waar we op 15 juli tussendoor zeilden in de richting van Ramsgate, zaten grote aantallen onvolwassen Grote Mantel- en Zilvermeeuwen. In kleiner aantal waren daar Kleine Mantel-, Storm- en Kokmeeuw en Visdief te zien. Die

Noordse Stern.

Foto: Hans Schouten.

dag zagen we ook enkele keren een zeehond tussen de zandbanken. Met Ramsgate in zicht werd ik verrast door verschillende keren langszeilende Noordse Stormvogels die soms heel dicht bij het schip kwamen. Regelmatig zag ik enkele exemplaren in Ramsgate boven de boulevard zweven.

Noch Cramp (1974), noch Cramp & Simmons (1977) vermelden de soort als broedvogel aldaar. Tuck & Heinzel (1978) geven op hun kaartjes de soort wel aan als broedend ter plaatse. Het betreft kennelijk een recente vestiging. In de haven van Ramsgate verbleven nogal wat Drieteenmeeuwen in verschillende kleden, waaronder juist uitgevlogen jongen. Ook zat er een - kennelijk overzomerende - Middelste Zaagbek.

De kanaaloversteek en de Franse kust

Ook tijdens de tocht van Ramsgate naar Calais waren Drieteenmeeuw en Noordse Stormvogel weer de soorten die regelmatig te zien waren. Passerende verboden hadden soms een grote groep meeuwen achter zich aan die kennelijk op afval uit de kombuis aasden. Enkele keren telde ik achter een schip wel honderd vogels en het waren uitsluitend Zilver- en Grote Mantelmeeuwen. Bij Calais zeilde enkele keren een Jan van Gent voorbij en ook zag ik er wat Eider-eenden. Vanwege slecht zicht was verder langs de Franse kust erg weinig te zien.

De Belgische kust

Ook hier werden veel meeuwen gezien. Het waren vooral onvolwassen exemplaren van Zilvermeeuw en Grote Mantelmeeuw. Ook Kokmeeuwen waren talrijk. Verdere soorten: Kleine Mantelmeeuw, Stormmeeuw en Drieteenmeeuw. De laatste soort liet zich op 19 juli goed bekijken vanaf de pier van Ostende. Er waren daar stellig dieren in hun eerste vliegkleed aanwezig. Ook Dwergmeeuwen lieten zich vanaf de pier mooi bekijken.

Een enigszins verrassende waarneming deed ik op 20 juli bij Zeebrugge waar 2 juveniele Dwergmeeuwen langsvlogen in gezelschap van hun ouders. De jonge vogels bedelden om voedsel tijdens het vliegen. De vogels vlogen in zuidelijke richting en, aannemend dat het inderdaad een broedpaar was hebben die vogels tamelijk vroeg gebroed. Ook Drieteenmeeuw, Visdief en een Jan van Gent in overgangskleed waren bij Zeebrugge aanwezig.

De Nederlandse kust

In drie dagetappes voeren we langs de Nederlandse kust. Meestal bedroeg onze

Jonge Drieteenmeeuw.
Foto: Piet Munsterman

afstand tot de kust slechts enkele mijlen. Alleen voor de Zeeuwse- en Zuidhollandse eilanden moesten we buiten gezichtsafstand van de kust varen vanwege de aanwezigheid van banken en ondiepten ter plaatse. Naast het gewone meeuwenvolk zag ik ook een enkele Drieteen- en Dwergmeeuw. Visdief en Noordse Stern zag ik regelmatig en bij Goeree ook Grote Sterns en enkele Dwergsterns. Tussen de pieren van IJmuiden verbleven ook Zwarte Sterns in overgangskleed.

De waarneming van een Noordse Stormvogel voor de kust van Schouwen bewees dat deze soort ook in de zomer wel dicht bij onze kust te vinden is. Jan van Genten zag ik bij IJmuiden (1 ex.-zuid) en bij de Hondsbossche Zeewering (2 ex.-noord). Op de laatste plaats zat dicht onder de kust een groep Zwarte Zeeëenden van ongeveer 80 exemplaren. Tijdens de vaart door het Marsdiep zag ik verschillende keren enkele Dwergsterns. De soort is daar dikwijls te vinden en het zijn, denk ik, foeragerende van de zuidpunt van Texel.

Naschrift

Hoewel het bovenstaande het tegendeel lijkt te bewijzen leek de zee soms geheel zonder enig vogelleven. Vaak werd urenlang geen enkele vogel waargenomen of verscheen alleen ver aan de horizon een meeuw. Duidelijk talrijker was het vogelleven in de buurt van de kust of in de nabijheid van langsvarende schepen.

Echter, ook zonder vogels in de buurt is er veel te zien want ook de golven en de steeds wisselende wolkenformaties vormen een voortdurend boeiend schouwspel.

■ Michiel Versluys, Schoolstraat 12, 8742 KM Burgwerd.